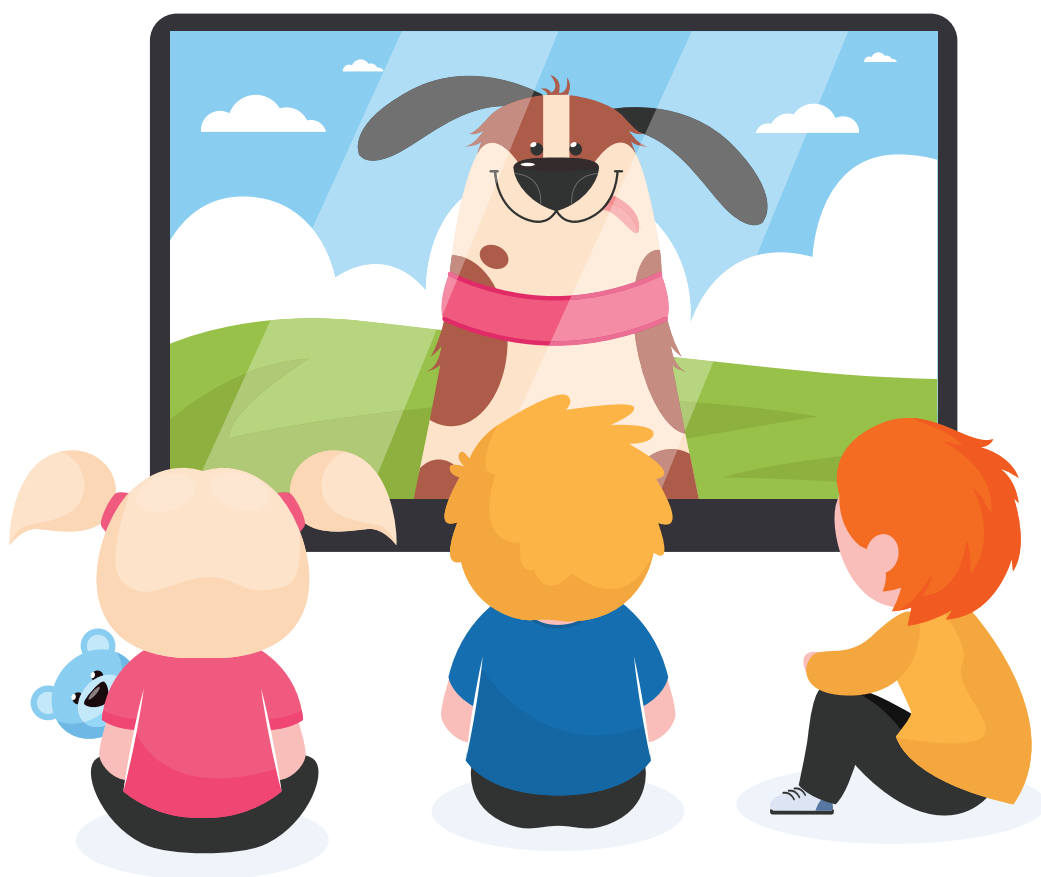
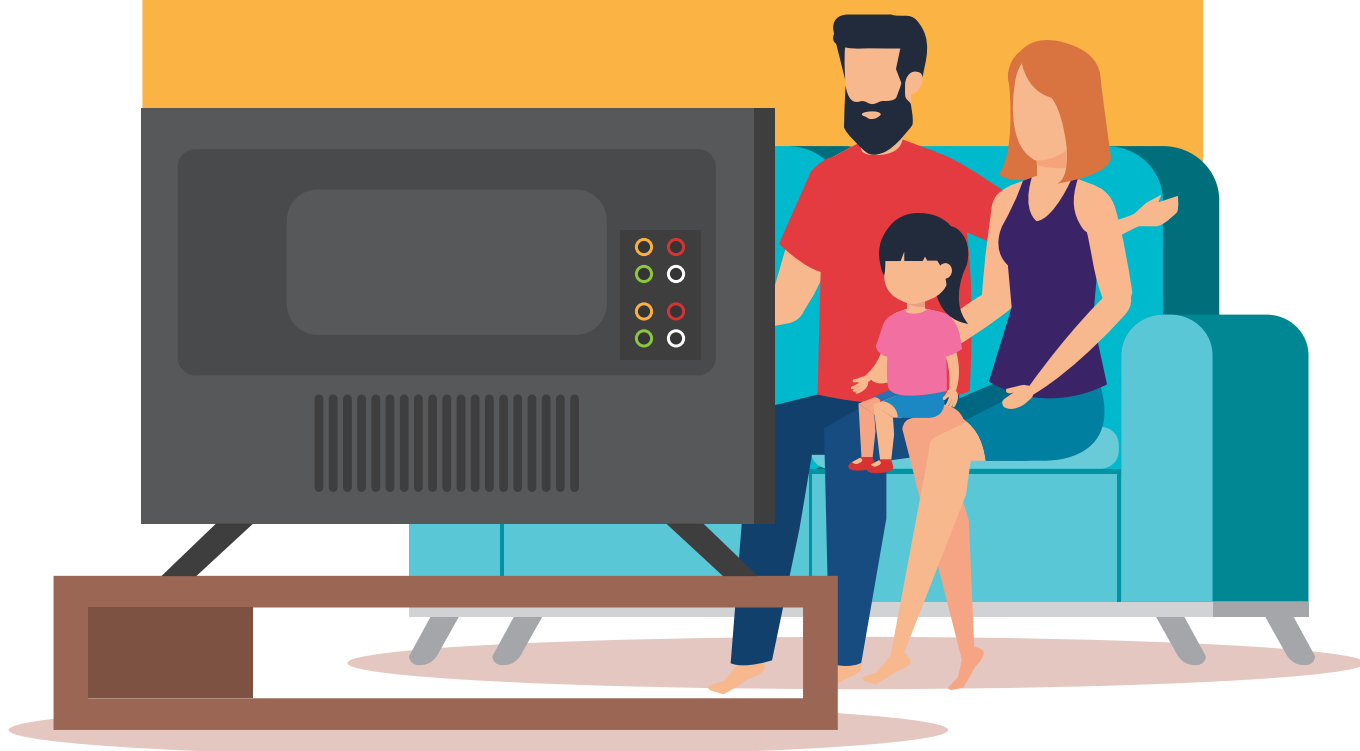

Utjecaj medija u ranom djetinjstvu

UVOD

Mediji nisu sami po sebi dobri ili loši: radi se o tehnologiji koju se može koristiti na različite načine. Znanstvena istraživanja pokazuju da elektronički mediji utječu na mnoge aspekte dječjeg razvoja i funkcioniranja i da taj utjecaj može biti poticajan, ali i štetan. Gledanje nekih medijskih sadržaja može negativno djelovati na dijete mlađe dobi, dječake i djecu određenih karakteristika i iz određene društvene okoline, dok na drugu djecu isti ti sadržaji ne moraju imati negativan utjecaj. Utjecaj medija na razvoj djeteta ovisi o samim medijskim sadržajima, kontekstu u kojima se oni koriste, načinima upotrebe i o individualnim osobinama djece koja ih koriste.

UČINAK MEDIJSKIH SADRŽAJA

Snaga djelovanja medija na djecu i mlade ovisi o:

- psihofizičkom razvoju djeteta
- dobi djeteta
- spolu djeteta
- temperamentu djeteta
- obiteljskom i društvenom kontekstu u kojem dijete raste
- količini, učestalosti i kontekstu konzumacije medijskih sadržaja
- karakteristikama medijskih sadržaja

Pretjerana izloženost digitalnim medijima i medijskim sadržajima kod djece izaziva:

- stvaranje izmišljenog svijeta i lažnih sjećanja
- probleme koncentracije i pažnje
- navikavanje na snažne podražaje i impulzivnu aktivnost
- mišićnu napetost i nemir
- manjak sna
- ravnodušnost prema svijetu koji ih okružuje
- agresivne oblike rješavanja problemskih situacija
- manjak poštivanja autoriteta
- manjak moralnih vrijednosti
- otuđenost između članova obitelji

Djeca do druge godine ne bi uopće trebala biti izložena ekranima.

U ovo je doba djeci potrebna interaktivna igra s odraslom osobom ili drugim djetetom kako bi se stimulirao razvoj mozga.

Djeca bi do polaska u školu trebala koristiti ekrane maksimalno 2h dnevno i to gledajući edukativne, nenasilne sadržaje.

Prema preporukama Američke pedijatrijske organizacije za korištenje medija u obitelji, roditelji mogu sigurno uvoditi digitalne medije djeci od 18 mjeseci (s naglaskom na pažljiv odabir sadržaja), a čak i ranije ako je riječ o aktivnostima usmjerenima na stvaranje ili održavanje odnosa s drugim ljudima, poput komunikacije putem video poziva s članovima obitelji.

Ako želite zajedno sa svojim djetetom mlađim od dvije godine neko vrijeme (15 minuta ili pola sata u danu) provesti uz pametni telefon, tablet ili računalo, mogli biste:

- istraživati nove riječi, ideje, zvukove ili slike
- pokazivati djetetu njegove fotografije i imenovati dijelove tijela
- gledati fotografije obitelji, pričati o prikazanim osobama i situacijama
- video pozivima razgovarati s članovima obitelji

TEHNOFERENCIJA

distrakcije u interakciji roditelja i djece uslijed korištenja tehnoloških uređaja - pametnih telefona, tableta, televizora i računala.

Polovica roditelja zbog mobitela prekida interakciju s djecom više od tri puta dnevno.

» **Osvijestite svoje navike** i vrijeme koje provodite uz ekrane (osobito pametni telefon) kada ste s djetetom. **Osvijestite kako reagirate** kada vam stigne poruka (SMS, elektronička pošta, poruka s društvene mreže). Pričekajte trenutak i završite aktivnost s djetetom prije nego što uzmete mobitel.

MEDIJI I DJEČJI RAZVOJ

Mediji i dječji emocionalni razvoj

Djeca iz medijskog sadržaja mogu učiti o emocijama (imenovati ih, prepoznavati emocionalne izraze lica, nositi se s njima) i o pokazivanju emocija u međuljudskim odnosima.

Medijski sadržaji mogu izazvati i neugodne emocije. Većina djece doživi kratkoročne reakcije straha, žale što su gledali, boje se da bi se slične stvari mogle dogoditi i njima. Predškolsku i djecu najviše straše likovi i događaji koji izgledaju i zvuče zastrašujuće. Zato su djeca u toj dobi posebno osjetljiva na zastrašujuće prizore iz informativnog programa.

Mediji i dječje društveno ponašanje

Učestalo i dugotrajno gledanje nasilnih sadržaja može povećati rizik agresivnog ponašanja, agresivnih misli i osjećaja, osobito kod dječaka i djece predškolske dobi. Dugoročne posljedice izloženosti nasilnim sadržajima uključuju povišenu osjetljivost na nasilje, uvjerenje da su nasilna ponašanja normalna i poželjna u rješavanju problema i u razvoju obrazaca nasilnih ponašanja.

Djeca iz medijskih sadržaja usvajaju i prihvatljiva socijalna ponašanja – pomaganje, pokazivanje suosjećanja, altruizam, toleranciju i uviđaju različitosti među ljudima.

Mediji i dječji misaoni razvoj

Već samo uključen televizor u prostoriji u kojoj dojenče ili malo dijete boravi, igra se i komunicira, može imati negativne posljedice za njegovo učenje, pažnju i odnose s roditeljima. Rana povećana izloženost djece medijskim sadržajima u vezi je sa slabijim razvojem govora, slabijim razvojem misaonih procesa koji omogućuju da dijete planira svoje ponašanje, kontrolira ga i regulira ovisno o situaciji, a time i s lošijom spremnošću za školu i lošijim školskim uspjehom. Posebno su štetni sadržaji koji se izmjenjuju velikom brzinom i onemogućuju dublje i temeljitije procesiranje informacija.

Kvalitetni dječji, obrazovni i dokumentarni programi mogu koristiti intelektualnom razvoju djece, korisni su za učenje osnovnih pojmova i koncepata, osobito djece slabijeg socijalnog i ekonomskog položaja.

Mediji i dječji moralni razvoj

Moralni razvoj djece, njihovo razumijevanje osjećaja drugih i rasuđivanje o dobru i zlu može biti usporeno povećanim izlaganjem nasilnim medijskim sadržajima. Kod utjecaja gledanja nasilnih sadržaja, presudna je posrednička uloga roditelja. Ako roditelji u odgoju objašnjavaju djetetu razloge za pravila i tumače posljedice njihova kršenja, potiču dvosmjernu komunikaciju, nadziru dijete, postavljaju dobno prikladne zahtjeve za brigom o sebi, samostalnošću i odgovornim ponašanjem njihova djeca imaju razvijenije moralno rasuđivanje.

Mediji i dječja percepcija svijeta

Izloženost agresivnim medijskim sadržajima, osobito u informativnom programu utječe na djetetovu percepciju sigurnosti svijeta i naravi ljudi. Tako djeca koja više gledaju medijske sadržaje, osobito vijesti, imaju dojam da je svijet opasnije mjesto i da postoji veća vjerojatnost da oni postanu žrtve nasilja nego što je to uistinu vjerojatno. Mediji tako oblikuju djetetovu sliku svijeta koja može biti iskrivljena, ali koja za dijete postaje društvena stvarnost.

Mediji i dječji tjelesni razvoj, zdravlje i slika tijela

Količina gledanja medijskih sadržaja u predškolskoj ili školskoj dobi povezana je s usvajanjem sjedilačkog načina života – prekomjerno sjedenje i izostanak kretanja tijekom gledanja medijskih sadržaja. Djeca su izložena oglasima za nezdravu hranu i pića, usvajaju navike jedenja tijekom gledanja i smanjeno im je vrijeme spavanja.

Medijski sadržaji mogu stvoriti i nerealistična očekivanja o vlastitom izgledu kod mlađe djece (već od šeste godine djeca iskazuju nezadovoljstvo svojim izgledom).

Mediji i dječji spolni razvoj

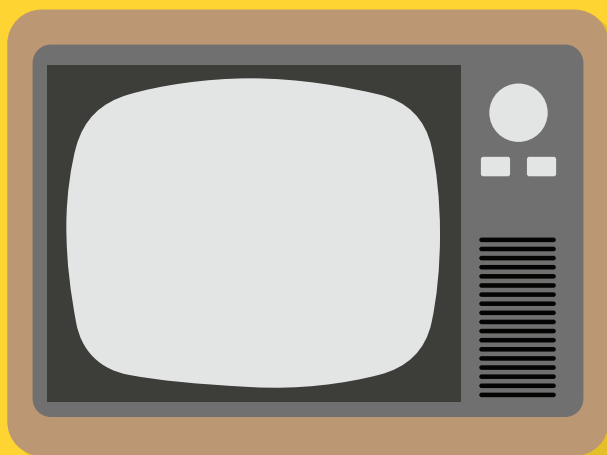
Izlaganje djece seksualnim sadržajima koji nisu primjereni za njihovu dob jer ih ne razumiju, uznemiruju ili pretjerano pobuđuju mogu izazvati štetne posljedice i ometati zdravi spolni razvoj. Djeca mogu razviti neadekvatne stavove i vrijednosti, iskazati rana problematična seksualna ponašanja prema drugoj djeci jer se zamućuju granice prihvatljivih i neprihvatljivih ponašanja.

Mediji, dijete i obitelj

Zajedničko gledanje medijskih sadržaja djece i roditelja može imati i pozitivne učinke na dinamiku obitelji ako se radi o načinu zajedničkog provođenja vremena i kontinuiranoj interakciji članova obitelji.

Uporaba medijskih sadržaja kao sredstva za čuvanje i zabavljanje djeteta dok odrasli obavljaju druge poslove nije poželjna. Za obiteljski život posebno je negativno gledanje medijskih sadržaja za vrijeme obiteljskih obroka jer ono onemogućava mnogobrojne funkcije takvog okupljanja (održavanje obiteljske povezanosti, interakciju među članovima obitelji, djetetov osjećaj sigurnosti i pripadanja).

Medijski sadržaji oblikuju djetetove ideje i stavove o tome kakva bi trebala biti idealna obitelj, kakav je obiteljski život poželjan, zanimljiv ili zabavan, pružaju primjere i ideje kako rješavati obiteljske sukobe, kako tretirati pojedine članove obitelji.

PREPORUKE ZA RODITELJE

Štetni učinci medija mogu se spriječiti ili u velikoj mjeri ublažiti roditeljskim posredovanjem. U preventivne postupke možemo ubrojiti opći roditeljski stil odgoja i nadzor nad količinom, mjestom i sadržajima kojima je dijete izloženo, a u aktivne različite oblike komentiranja i razgovora prilikom i nakon gledanja sadržaja, pružanjem primjera i učenjem odgovornog korištenja medija. Najvažnije je razvijati dječje samopoštovanje jer će se samopouzdana i sigurna djeca lakše oduprijeti npr. oglašavanju koje ih pokušava učiniti nesretnima i proizvesti u njima nove potrebe i želje.

Roditeljski nadzor

- ne dopuštajte svakodnevno korištenje digitalnih tehnologija
- ne koristite televizor ili druge digitalne tehnologije kao dadilju
- ne stavljajte televizore u dječje sobe
- ograničite vrijeme korištenja digitalnih tehnologija
- spriječite korištenje digitalnih tehnologija tijekom obroka, rano ujutro i kasno navečer
- napravite plan korištenja digitalnih tehnologija (kada, koliko dugo i što)
- potaknite gledanje edukativnih i dokumentarnih sadržaja umjesto nasilja
- osigurajte vrijeme za druge vrste aktivnosti: igra, druženje s vršnjacima, tjelesne i druge aktivnosti
- u dnevni boravak postavite društvene igre, fotoalbume i materijale za druge aktivnosti za cijelu obitelj
- informirajte se o sigurnosti i koristite mogućnosti tehničke zaštite od štetnih sadržaja
- budite uzor u korištenju digitalnih tehnologija

AKTIVNO RODITELJSKO POSREDOVANJE

- razgovarajte i komentirajte programe, posebno one koje dijete voli (pokazujete da vam je stalo do djetetovih interesa)
- razgovarajte o medijskim sadržajima (pričajte o likovima, njihovom ponašanju, tumačite reakcije likova i gledatelja, raspravite što drugo možemo učiniti, povežite s događajima iz djetetova života, prepričavajte, glumite i crtajte radnju)
- razgovarajte o osjećajima i raspoloženju koje izazivaju medijski sadržaji
- ako dijete vidi neprimjeren sadržaj, objasnite štetnost takvog sadržaja, pričajte o alternativnim oblicima ponašanja
- upozorite djecu što je stvarno, a što je izmišljeno i fiktivno
- upozorite na opasna ponašanja i pojasnite zašto nisu prihvatljiva, raspravite o posljedicama i zajedno osmislite prihvatljiva ponašanja
- objasnite djeci informativne sadržaje na razvojno primjeren način
- potičite dijete na kritično razmišljanje o viđenom sadržaju: raspravite o kvaliteti programa, prihvatljivim ponašanjima, vrijednostima, stavovima, mišljenjima
- koristite digitalne medije zajedno s djecom - iskoristite to vrijeme za razgovor, poučavanje, razmjenu mišljenja, stavova i osjećaja

Djeca i reklamiranje

- djecu je lakše obmanuti poluinformacijama i prikrivenim oglašavanjem jer u predškolskoj dobi teže razlikuju programske sadržaje od oglasa
- osjetljivija su na pretjerivanja koja se često koriste u oglašavanju, primjerice da je neki proizvod najbolji, najzabavniji, najveći ili stvoren samo radi njih i njihove razonode
- ne mogu razlučiti stvarnost od vizualnih efekata i trikova te lakše mogu povjerovati u neka nerealno prikazana svojstva oglašanih proizvoda
- imaju društvene potrebe za prihvaćanjem i poštovanjem, a one se često zlorabe prilikom oglašavanja proizvoda koji bi im navodno trebali donijeti upravo takve koristi
- velika izloženost djece oglašavanju može kod njih poticati orijentaciju na materijalističke vrijednosti i razvoj stereotipa.

» Sve to može navesti djecu da ograniče svoja ponašanja, težnje i aspiracije, kao i otvorenost prema nematerijalnim vrijednostima.

Između treće i četvrte godine, kao rezultat djetetovog misaonog razvoja i razvoja osobnosti kao i sve većeg utjecaja oglašavanja, djeca počinju tražiti kupnju proizvoda (robnih marki) čije logotipe vrlo dobro pamte i prepoznaju. Ne razmišljaju kritički (do 9. godine ili kasnije) već se isključivo povode željama i potrebama.

Izloženost nasilju u medijima u rano i predškolsko doba

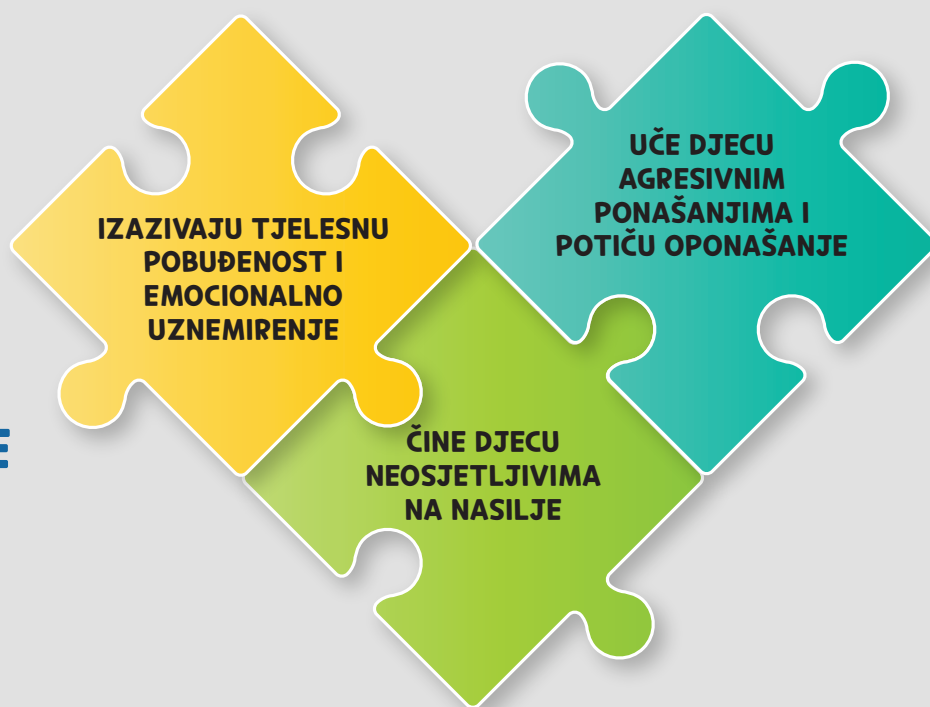

Istraživanja pokazuju da je više nasilja u animiranim filmovima i drugim dječjim medijskim sadržajima nego u medijskim sadržajima namijenjenim odraslima. Dječji medijski sadržaji češće prikazuju nasilje (tri puta više nego sadržaji za odrasle). Više od polovice nasilnih ponašanja u televizijskim sadržajima za djecu po prirodi je smrtonosno. 75% nasilnih scena ne sadrži posljedice tih ponašanja (kažnjavanje nasilnika, fizičke ni emocionalne učinke na žrtvu).

Zašto su nasilni medijski sadržaji štetni za djecu?

Sama izloženost nasilju neće pretvoriti dobro prilagođeno dijete tipičnog razvoja u nasilnu osobu ili zlostavljača. Za to je potrebna prisutnost drugih čimbenika u životu djeteta, kao što su socijalna isključenost, neadekvatno roditeljstvo i drugi situacijski čimbenici. Najvažniji aspekt djelovanja medijskog nasilja na nasilje u stvarnom životu je dugoročno nakupljanje učinaka tijekom gledanja većeg broja nasilnog sadržaja tijekom duljeg razdoblja.

**NASILNI
SADRŽAJI
POTENCIJALNO
SU ŠTETNI JER
MOGU IMATI
SLJEDEĆE UČINKE
PO DJECU:**

IZAZIVAJU TJELESNU POBUĐENOST I EMOCIONALNO UZNEMIRENJE

Gledanje nasilja dovodi do fizioloških reakcija kao što su ubrzani puls i disanje. Takva pobuđenost privremeno povećava mogućnost pojave agresivnih misli, osjećaja i obrazaca ponašanja, a time raste vjerojatnost da dijete agresivno reagira. Nasilni sadržaji mogu izazvati i osjećaj nesigurnosti i straha za vlastitu dobrobit i dobrobit najbližih. Mogu dovesti do pojave noćnih mora, noćnih terora i drugih problema spavanja.

UČE DJECU AGRESIVNIM PONAŠANJIMA I POTIČU OPONAŠANJE

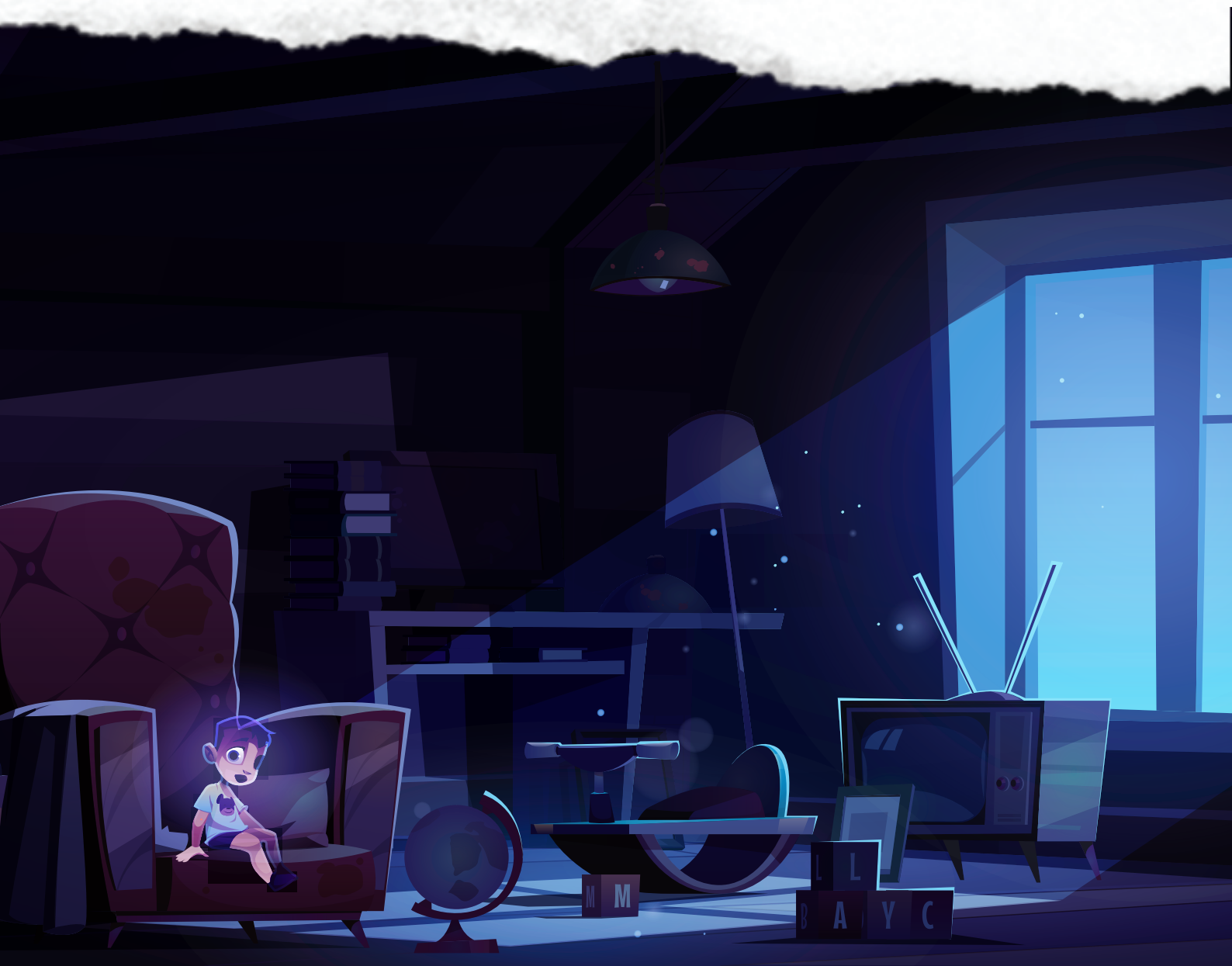
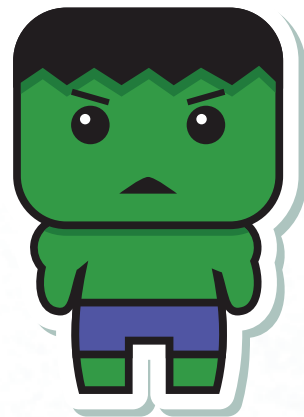
Vjerojatnost da će dijete oponašati viđeno nasilno ponašanje ovisi o brojnim čimbenicima, a prvenstveno o opaženim posljedicama ponašanja modela. Ako je medijski junak nagrađen za agresivno ponašanje ili za njega nema nikakve negativne posljedice, vjerojatnost da će ga dijete i samo primijeniti veća je nego u slučaju kada je filmski junak kažnjen ili trpi neugodne posljedice zbog svoga nasilja.

ČINE DJECU NEOSJETLJIVIMA NA NASILJE

Opetovanim i dugotrajnim izlaganjem agresivnim sadržajima dolazi do prirodnog procesa navikavanja koji se sastoji od toga da djeca postaju manje uznemirena kada opažaju nasilje kod drugih te mogu postati tolerantnija na nasilje i manje sklona reagirati s ciljem da ga spriječe ili prekinu.

Negativnom utjecaju nasilja iz medija podložnija su:

- djeca koja se u većoj mjeri poistovjećuju s agresivnim likovima, a to su obično muška djeca i djeca koja su u prosjeku agresivnija
- djeca rane i predškolske dobi
 - zbog slabije razvijenog logičkog mišljenja
 - nemogućnosti razumijevanja tuđe perspektive
 - nerazvijenih mehanizama suočavanja sa stresom
 - teže prepoznaju razliku između realnih i imaginarnih sadržaja
 - ne mogu razumjeti kojim se sve postupcima i trikovima mediji služe kako bi prikazali određene zamišljene zastrašujuće prizore
 - ne mogu se lako distancirati od viđenih sadržaja

EKSPERIMENT S BOBO LUTKOM

1963. godine Albert Bandura izvršio je
eksperiment sa djecom predškolskog uzrasta.

U eksperimentu su djeca promatrala kako se odrasla osoba igra sa gumenom lutkom. Odrasla osoba koju su promatrali sjedila je na lutki, šutirala ju, udarala lutku po nosu, glavi rukama, nogama i čekiće. Nakon promatranja, djeca su odvedena u drugu prostoriju, s istom lutkom i puno različitih igračaka.

Djeca koja su promatrala agresivno ponašanje oponašala su ono što su vidjela i tukla su lutku, udarala ili bacala. Djeca nisu samo oponašala agresivno ponašanje koje su vidjela, osmišljavala su nove i kreativne agresivne postupke prema lutki, a ponašala su se agresivnije i prema drugim igračkama u prostoriji.

Kako s djecom razgovarati o nasilju u medijima

RECITE SVOJOJ DJECI DA:

- ono što vide na TV-u, u filmovima i u računalnim igrama nije stvarno, već izmišljeno i odglumljeno
- pištolji, noževi i metci koje vide na TV-u nisu stvarni

RAZGOVARAJTE O POSLJEDICAMA NASILJA I OBJASNITE DA:

- nasilje u stvarnom životu uzrokuje ozljede, modrice i bol
- zbog nasilja u stvarnom životu ljudi mogu izgubiti prijatelje i loše se osjećati
- nasilje u stvarnom životu kod ljudi može izazvati strah, ljutnju, bijes ili uznemirenost
- pravi pištolji i noževi mogu ozlijediti ili ubiti ljude

RAZGOVARAJTE O HEROJIMA, POZITIVCIMA I NEGATIVCIMA:

- Tko su negativci na TV-u? Što oni rade? Zašto ubijaju i povrjeđuju druge ljude?
- Tko su pozitivci ili junaci na TV-u? Što oni rade?
- Tko su pozitivci ili junaci u vašoj obitelji ili susjedstvu? Što oni rade? Razlikuju li se od onih na TV-u?
- Razgovarajte o stvarnim herojima: ljudima koji su hrabri i čine dobre stvari kako bi pomogli drugima. Oni ne koriste nasilje za rješavanje problema.

